

ALEKSANDRA SKRABACZ,  
STANISŁAW SULOWSKI (RED.)

*Bezpieczeństwo społeczne. Pojęcia  
– Uwarunkowania – Wyzwania*

Dom Wydawniczy ELIPSA,  
Warszawa 2012, 287 ss.

(Lidia Czarneta)

RECENZJE

Wydana pod redakcją naukową prof. Aleksandry Skrabacz i prof. Stanisława Sulowskiego książka podejmuje ważne i aktualne zagadnienia z obszaru bezpieczeństwa społecznego. Jest to praca ambitna, wypełniająca istniejącą lukę badawczą na dany temat w literaturze krajowej. Prezentuje ona efekty programu badawczego realizowanego przez 19 osobowy zespół badaczy z Uniwersytetu Warszawskiego, Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej w Józefowie, Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach a także przedstawiciele organizacji rządowych i pozarządowych.

Koncepcja pracy jest przejrzysta i poprawna. We wstępie pracy redaktorzy naukowi definiując bezpieczeń-

stwo społeczne dość precyzyjnie określają zakres prezentowanych badań. W ich ujęciu bezpieczeństwo to wiąże się z a) ochroną egzystencjalnych podstaw życia ludzi; b) zapewnieniem możliwości zaspokojenia indywidualnych potrzeb (materialnych i duchowych); c) realizacją aspiracji życiowych przez tworzenie warunków do pracy i nauki, ochronę zdrowia oraz gwarancje emerytalne (s. 7).

Struktura pracy jest przejrzysta i dobrze skomponowana. Pierwsze jej rozdziały poświęcone są zagadnieniom teoretyczno-metodologicznym z obszaru bezpieczeństwa społecznego, kolejne podejmują tematykę zawierającą analizę praktycznych aspektów bezpieczeństwa społecznego w Polsce.

Autorem pierwszego rozdziału jest dr Michał Brzeziński. Jest to opra-

cowanie o walorach konceptualnych, opisujące podmiotowo-przedmiotowy model bezpieczeństwa społecznego. Autor zwraca uwagę na potrzebę procesualnej, dynamicznej interpretacji bezpieczeństwa społecznego, tak jak to pojęcie ewoluje wraz z jakościowo nowymi zjawiskami w tej sferze życia społecznego. Niniejszy wątek rozważań jest kontynuowany w kolejnym rozdziale autorstwa prof. dr hab. Witolda Pokruszyńskiego. Autor skupia się na ujęciu bezpieczeństwa społecznego jako integralnego elementu bezpieczeństwa narodowego. Swoje rozważania opiera na doświadczeniach Polski po 1983 roku, związanych z redefinicją koncepcji bezpieczeństwa kraju. Z kolei dr Karina Marczuk podjęła próbę sformułowania szerokiej definicji bezpieczeństwa społecznego, a także jego interpretacji jako elementu agendy zrównoważonego rozwoju. Słusznie zwraca uwagę, że należy różnicować bezpieczeństwo społeczne od socjalnego, które zakresowo jest węższe. Autorka odwołując się do właściwie dobranej bazy źródłowej z powodzeniem zrealizowała swój zamysł badawczy.

Cykl opracowań poświęconych różnym aspektom bezpieczeństwa społecznego we współczesnej Polsce otwiera rozdział Aleksandry Skrabacz, pt. *Uwarunkowania tworzenia bezpieczeństwa społecznego w XXI wieku*. Autorka w obszernym opracowaniu podkreśla, że współcześnie bezpieczeństwo społeczne staje się kluczowym składnikiem bezpieczeństwa wewnętrznego. Trafnie i precyzyjnie charakteryzuje najistotniejsze uwarunkowania bezpieczeństwa społecz-

nego Polski tj. zagrożenia społeczne, charakter narodowy Polaków, aspekty tożsamościowo-kulturowe, rozwój społeczeństwa obywatelskiego i poziom kapitału społecznego, wyzwania demograficzne, migracje zarobkowe Polaków. W swoich konkluzjach m.in. stwierdza, że obecne uwarunkowania bezpieczeństwa społecznego kraju przemawiają za potrzebą odejścia od tradycyjnego postrzegania danej problematyki – wyłącznie przez pryzmat instytucji polityki społecznej. Natomiast prof. dr hab. Jolanta Itrich-Drabarek ukazuje „rolę państwa w tworzeniu bezpieczeństwa społecznego Polaków”, które powinno w miarę możliwości i wbrew ograniczeniom reagować w momentach pojawienia się zagrożenia w społeczeństwie.

Beata Józwiak reprezentująca Państwowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach bada, w jaki sposób jednostki samorządu terytorialnego rozwiązują kwestie związane z pomocą społeczną. Ten rzetelny przekaz tworzy swoiste kompendium wiedzy dotyczące pomocy społecznej. Dr Krzysztof Dziurzyński koncentruje się na czynnikach mających wpływ na zagrożenie ubóstwem oraz marginalizacją dzieci, młodzieży i dorosłych. Dochodzi do wniosku, iż tylko wiedza oparta na rzetelnych aktualnych badaniach może doprowadzić do skutecznego rozwiązywania a przede wszystkim przeciwdziałania tak istotnym problemowym kwestiom społecznym jak wykluczenie, marginalizacja, ubóstwo. Na tle omówionych wcześniej problemów społecznych wyróżnia się artykuł dr Czesława Marcinkowskiego dotyczący transgranicznego cha-

rakteru bezpieczeństwa społecznego pierwszego kwartału XXI w. Zauważa on, iż współczesne bezpieczeństwo nabrało charakteru globalnego, objęło nowe nietradycyjne dziedziny wynikające z przemian społecznych, dlatego też do rzetelnej oceny zagrożeń płynących z ich międzynarodowego charakteru powinny być wykorzystane naukowe badania i analizy.

W kolejnym opracowaniu Grzegorz Baczewski, pracownik Departamentu Analiz Ekonomicznych i Prognoz MIPS analizuje tendencje rozwoju polskiego rynku pracy oraz ich wpływ na bezpieczeństwo społeczne. Autor wskazuje na zagrożenia w tym obszarze dla bezpieczeństwa społecznego. Paweł Chojnacki z Departamentu Nadzoru MSW skupia uwagę na zagrożeniach płynących z zagrożeń przestępczością pospolitą odnotowaną w Polsce w ostatniej dekadzie. W swojej diagnozie posługuje się danymi statystycznymi na temat przestępstw kryminalnych, zabójstw, udziałów w bójce lub pobiciu. Zwraca uwagę na występowanie zjawiska „ciemnej liczby przestępstw” czyli przestępstw nieujawnionych i potrzebę prowadzenia badań w tym zakresie aby rzeczywiste rozpoznanie poziomu zagrożenia pozwoliło doprowadzić do podejmowania jak najtrafniejszych decyzji sprzyjających podwyższeniu poziomu bezpieczeństwa w społeczeństwie. Natomiast dr Marek Leszczyński podejmuje kwestię niekorzystnego dla bezpieczeństwa społecznego załamania się demograficznego będącego skutkiem przemian społecznych.

Kwestie bezpieczeństwa regionalnego podejmuje w swoim opracowaniu

dr Leszek Baran. Autor koncentruje uwagę na bezpieczeństwie Podkarpacia. Przedstawia badania uzmysławiające wpływ zagrożeń społecznych (najdotkliwsze to bieda i bezrobocie) na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców regionu. Dr Mariusz Kubiak charakteryzuje zagrożenia występujące w Polsce a dotyczące społeczność reprezentującą mniejszości narodowe i etniczne. Ukazuje, iż w naszym kraju dobrze był i jest wypełniany obowiązek dbałości o bezpieczeństwo społeczne mniejszości, a dr Anna Gdula ujawnia zagrożenia społeczne współczesnej polskiej rodziny. W opracowaniu zwraca uwagę solidna analiza problemów i zagrożeń wypływających głównie z biedy powstającej na skutek bezrobocia. Monika Struck-Peregończyk porusza aktualny i ważny problem bezpieczeństwa społecznego osób niepełnosprawnych, zaś doktorantka Urszula Romelczyk podejmuje próbę diagnozy rodzaju i zakresu patologii w środowisku wojskowym. Zauważa, że w wojsku, ale również poza nim następuje upadek tradycyjnych wartości i zanik moralności. Ciekawostką jest, że coraz mniej osób związanych ze służbą wojskową ucieka się do alkoholu i narkotyków. Kluczowe aspekty dotyczące polskiej racji stanu, a mianowicie tożsamości kulturowej bada Emilia Kępa. W konkluzjach stwierdza, że masowe migracje Polaków za granicę prowadzą nieuchronnie do załamania systemu emerytalnego. Aby temu zapobiec trzeba będzie w przyszłości otworzyć granicę na obcych kulturowo emigrantów. Rodzi to niebezpieczeństwo wystąpienia wewnętrznych niepokojów i za-

mieszek. Innym zagrożeniem jest zła modernizacja, która prowadzi do zapożyczenia obcych, a przede wszystkim negatywnych wzorców i wartości. Ostatni artykuł autorstwa dr Tomasza Gdesza został traktuje o zagrożeniach związanych z Internetem i system nawigacji satelitarnej. Autor m.in. koncentruje uwagę na tym, iż może on być źródłem uzależnienia lub też działalności przestępczej min. tj. pedofilia, pornografia określanej obecnie cyberprzestępczością. Przedmiot rozważania jest niezwykle istotny, gdyż wiąże się ze stosunkowo obszernym zagrożeniem mogącym płynąć z całego świata.

Recenzowana praca zawiera bogate kompendium wiedzy na temat bezpieczeństwa społecznego. Jej rozdziały prezentują zróżnicowaną wartość merytoryczną. Niektóre z nich prezentują mało znane aspekty bezpieczeństwa społecznego, inne zaś zaskakują wnikliwością analityczną sytuacji w obszarze bezpieczeństwa społecz-

nego. Są też teksty nieco słabsze, za to bardzo ambitne.

Do walorów pracy należy zaliczyć m.in. rozważania nad tożsamością bezpieczeństwa społecznego w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego. Za inspirujące należy uznać także badania o charakterze teoretyczno-metodologicznym nad bezpieczeństwem społecznym, w tym jego definicją. Zwłaszcza w świetle obserwowanej od 1989 roku redefinicji funkcji państwa i jego komercjalizacji w warunkach globalizującego się świata (prof. J. Staniszkis). Co także istotne, książka jest pisana przez uczonych i praktyków, zderzenie owych podejść przybliży stan obecnych badań nad bezpieczeństwem społecznym Polski. Trudno go uznać za zadowalający, tym bardziej należy docenić publikację niniejszej pracy. W końcu praca uzmysławia, ile zadań i wyzwań w danym zakresie stoi przed władzami państwowymi.

*Lidia Czarneta*